

ENFLASYON VE DÖVİZ KURLARININ ALTIN FİYATLARINA ETKİLERİ: TÜRKİYE VE DÜNYADA ALTIN VE KUYUMCULUK SEKTÖRÜ

Ayla AVCI*

Geliş/Received: 08.04.2019
Kabul/Accepted: 23.08.2019

Özet

Dünyadaki en cazibeli ve değerli maden olarak bilinen altın, hammadde olarak kuyumculuk sektöründe kullanılmakta ve büyük talep görmektedir. Küresel ekonomilerde sıkça görülen döviz kuru dalgalanmaları ve değişen enflasyon oranları altının diğer yatırım araçlarına göre en güvenilir yatırım kaynağı olarak tercih edilmesinde etkili olmaktadır. Ülkelerin zenginlik sembolü altının finansal açıdan incelenerek değerlendirilmesinin araştırmacılara önemli yararlar sağlayacağı düşünülmektedir. Bu çalışmada Türkiye ve dünyadaki altın ve kuyumculuk sektörleri, ithalat ve ihracat oranları, döviz ve enflasyonun altın üzerindeki etkileri incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kuyumcu, altın, döviz, enflasyon

INFLATION AND GOLD PRICE EFFECTS OF EXCHANGE: GOLD AND JEWELRY SECTOR IN TURKEY AND WORLD

Abstract

Known as the most attractive and valuable mineral in the world, gold is used as a raw material in the jewelry sector and is in great demand. Exchange rate fluctuations and changing inflation rates, which are frequently seen in global economies, are effective in choosing gold as the most reliable investment source compared to other investment instruments. It is considered that financial valuation of countries wealth symbol gold will provide important benefits for researchers. In this study, Turkey and the world of gold jewellery sector, import and export rates, currencies and their impact on inflation of the gold was investigated.

Keywords: Jeweler, gold, currency, inflation.

آثار التضخم وأسعار الصرف على أسعار الذهب: قطاع الذهب والمجوهرات في تركيا والعالم

أَيْلَا أَفْجِي*

ملخص

يُعرف الذهب بأنه المعدن الأكثر جاذبية وقيمة في العالم ، ويستخدم كمادة خام في قطاع المجوهرات وله طلب كبير. تعد تقلبات أسعار الصرف ومعدلات التضخم المتغيرة والتي تُرى بشكل متكرر في الاقتصادات العالمية فعالة في اختيار الذهب كمصدر للاستثمار الأكثر موثوقية مقارنة بأدوات الاستثمار الأخرى. ويعتقد أن تقييم الذهب الذي هو رمز ثروة البلدان من خلال دراسة جوانبه المالية سوف يوفر فوائد كبيرة للباحثين. في هذه الدراسة، تم بحث قطاعي الذهب والمجوهرات في تركيا والعالم ومعدلات الاستيراد والتصدير وآثار النقد الأجنبي والتضخم عليه.

كلمات مفتاحية: المجوهرات، الذهب، العملات، الأجنبية، التضخم.

* Doktora Öğrencisi: İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, İstanbul, avcayla@gmail.com

GİRİŞ

İnsanoğlu, çok eski önemlerden beri en kıymetli maden olarak altın ve gümüşü tespit etmiş ve bu madenleri para olarak kabul etmişlerdir (Erkal, 1987). Zenginliğin değerli madenler, altın ve gümüşten ibaret olduğu düşüncesi popülerliğini hala yitirmemiştir. Doğal olarak nedeni de paranın hem ticaret için bir araç hem de bir değer ifade etmesinden kaynaklanmaktadır. Nasıl zengin bir adam gibi zengin bir ülkenin de para bolluğunda yaşadığı söylenirse, bir ülkeyi altın ve gümüşle doldurmak ülkenin zenginleşmesinin en kolay yoludur (Smith, 2011).

Altın tarih boyunca en vazgeçilemez değişim aracı olarak kullanılan en değerli madendir. Gerek takı amaçlı kullanımı gerekse yatırım aracı olarak değerlendirilmesi altının her daim cazip bir hale gelmesine neden olmuştur. Globalleşme sürecinde tüm dünyada finansal anlamda yaşanan gelişmeler ülkelerin ekonomilerinde de olumlu ya da olumsuz birçok sonuç ortaya çıkarmıştır. Özellikle gelişmekte olan ülkelerin önemli sorunlarından yüksek enflasyon oranları ve döviz kurlarındaki azalış ya da artışlar nedeniyle özellikle yatırımcılar kendilerine ekonomik güven sağlayacak yatırım aracı arayışlarına yönelmişlerdir. Genel olarak hemen her toplumda, altın en güvenli yatırım aracı olarak bilinmekte ve ekonomilerde yaşanan bu dalgalanmalara karşı etkilenmez olduğu kanaati bulunmaktadır. Önemli gelişmiş ülkelerin altın üretim ve ihracatına önem verdikleri bilinmektedir. Yüzyıllar boyu güç sembollerinden olan altının finans sektöründe oluşan kaos ortamlarında temel yatırım aracı olarak düşünülmesi var olan değerini daha da arttırmaktadır.

1. KUYUMCULUK TANIMI

Kuyumculuk dünya ticaretinde önemli bir sektördür. Kuyumculuk/ Mücevherat genel olarak ederi pahalı olan metallerin hammaddelerini birtakım işlemlerden geçirerek ziynet eşyası üretimi yapılan faaliyetlerin genel bir adıdır. Kuyumculuk denildiğinde ilk olarak en değerli maden olarak altın bilinmektedir. Ancak yalnızca altın değil, gümüş ve diğer mineral kökenli metal olmayan hammaddeleriyle kombine ederek değerlendirilmektedir. Kuyumculuk sektörü sadece ticari olarak değil, aynı zamanda sanat üreten bir sektördür. Kuyumcular yaratıcı emek gücünü kullanarak üretime katkıda bulunmaktadır.

Kuyumculukta değerli madenler alaşım halinde işlenmek üzere kullanılır. Bu madenlerin değeri metalin ve alaşımın ağırlığı için belirlenir. Altın için saf (has) denilir ve alaşım olarak kullanılan bakıra toplam denilmektedir. Has ağırlığın (altın) toplam ağırlığa (bakır) bölünerek ayar(milyem) bulunur. Pratik sebeplerden altın ayarı (milyem) binler olarak belirtilerek, has altın 1000/1000 ayar veya genel tanımlamayla 24 ayar olarak adlandırılır. 18 ayar 750/1000, 14 ayar, 585/1000 olarak bulunmaktadır. Bir değerli maden olan gümüşte ise 925/1000 yani her 1000 gramında 925 gr has gümüş olduğunu ifade eder. Geri kalan alaşımlar ise 900/1000 ve 800/1000 ayar olarak ifade edilmektedir (Ada vd. , 2012).

Türkiye altın ve kuyumculuk sektöründe'' Tüm Ekonomik Faaliyetlerin Uluslararası Standart Sanayi Sınıflaması (ISIC)Rev. 3.1. 'de 36.91 koduyla sınıflanır, Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK)'e göre 36.91 altın için olan istatistikler ise işlenen inciler, yani şekil verilmiş olan inci üretimini içerir. Bunlara temizleme, kesilme gibi işlem gören değerli ve yarı değerli elmas da dâhil olmak üzere endüstriyel nitelikli taşlar ve sentetik taşlardan yapılmış madenleri de içerir. Genel olarak kuyumculuk sektörü kuyumculuk ve mücevherat, bazen de mücevherat olarak isimlendirilir (Ada vd., 2012).

2. TÜRKİYE'DE ALTIN VE KUYUMCULUK SEKTÖRÜ

Dünya da ilk altın üretiminin tarihi M. Ö. 4000 yıllarına dayanmaktadır. Anadolu'da ise altın işleme M. Ö. 3000'li yıllarda başlamıştır. Osmanlı Döneminde, İstanbul VI. Yüzyıl itibariyle kuyumculuk merkezi durumuna gelmiştir. Altın takı üretimi 1467 yılında kurulmuş olan dünyadaki ilk kapalı alışveriş merkezi unvanını alan Kapalıçarşı etrafında yoğunlaşmıştır. Cumhuriyet döneminde Kahramanmaraş, Adana, Gaziantep, Mersin, Trabzon ve İzmir gibi illerde de altın üretim ve ticareti gerçekleştirilmiştir (Budak vd., 2015).

Kalkınmış ülkeler iktisadi yönüyle incelendiğinde ekonomik gelişmelerinin iki faaliyete dayandığı görülmektedir. Bunlar (Zerka ve Neccar, 2011):

1. Toplumsal üretim gücünü sağlamak ya da genişletmek, yani tasarrufu gerçekleştirmek.
2. Üretim güçlerini ve bu güçlerin genişlemesine neden olan bireylerin yaşam seviyelerini yükselten olanakları sonuna kadar kullanarak üretimi sağlamak. Buna göre, ülkelerin birbirine bağlı tasarruf ve üretimi gelişmelerinin iki kutbunu temsil etmektedir.

Ülkemizde ağırlıklı olarak altın kullanımı mücevherat sektöründedir. 1996 yılında Dünya altın konseyinin yaptırdığı bir araştırmaya göre, Türk halkının %62'si altını yalnızca mücevheratta kullanılan bir madde olarak gördüğünü, %38'i ise altını yatırım aracı olarak değerlendirdiğini ortaya çıkarmıştır. Yapılan aynı araştırmada hane halkının tasarruflarının:

%27'si Banka mevduatı,

%20'si Gayrimenkul,

%17'si Altın Takı,

%14'ü Döviz,

%8'i Cumhuriyet Altını,

%7'si Hisse senedi,

%7'si Külçe Altın olarak değerlendirmektedir.

Aşağıdaki Tablo 1'de Türkiye'deki kuyumculuk sektöründeki gelişim gösterdiği yıllar itibari ile yurt dışı ithalatını göstermektedir. Türkiye 100 ila 200 ton arasındaki altın ithalatı ile dünyada en çok altın talep eden ülkeler arasındaki ilk on sırada yerini almaktaydı (İstanbul Altın Borsası Yayınları, 1999).

Tablo. 1:1990-1998 Yılları Arasında Gerçekleşen Türkiye Altın İthalatı

Yıllar	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998
Toplam	145,484	113,381	130,270	163,310	48,557	112,011	135,960	185,882	156,890

Kaynak: Merkez Bankası ve İstanbul Altın Borsası Verileridir.

Tablo. 2: Türkiye'nin Altın Mücevherat İhracatı

Değer: Milyon ABD \$

Yıl	İhracat
1999	287.7
2000	384.2
2001	431.1
2002	567.5
2003	707.8
2004	931.9
2005	1.128
2006	1.097
2007	1.490
2008	1.585
2009	1.086
2010	1.443

2011	1.847
2012	2.562
2013	3.307
2014	4.244
2015	3.660
2016	3.667
2017	4.035

Kaynak: T. C. Ekonomi Bakanlığı

Altın ve gümüş ihracatı son 20-25 yılda artış göstermektedir. Türkiye 2015 yılında dünya ihracatında dokuzuncu sıraya yükselmiştir. Yıllık altın üretim miktarının %30-40'ı ihraç edilerek, geri kalan kısmı ise yerli tüketiciye, turistlere ve bavul ticareti yapanlara satışı yapılmaktadır. Yıllık olarak üretilen altın Mücevherat'ın % 40 gibi yaklaşık bir oranı turistlere ve bavul ticareti yapanlara satılmaktadır (ticaret. gov.tr, 2018).

Türkiye kuyumculuk sektöründe büyüklü küçüklü yaklaşık olarak 5 bin üretici, 35 bin perakende satış noktası bulunmaktadır. Türkiye'deki çeşitli illerde yer alan binlere dayanan kuyum işleme tesisi ve 200-1500 arasında kalifiye eleman istihdam eden 50'den fazla büyük üretim tesisi yer almaktadır. Değerli maden ve mücevherat sektöründe yaklaşık 250 bin kişiye iş imkânı sağlanmıştır. Türkiye, altın mücevherat pazarında, Hindistan, Çin, ABD ve Rusya'nın dahil olduğu dünyanın en büyük beş pazarı sıralamasında yerini almaktadır (Güngör, 2017).

3. DÜNYADA KUYUMCULUK SEKTÖRÜNDE ÜRETİM

Dünyada en çok altın hammaddesi bulunan ülkeler, Güney Afrika, Kanada, Avustralya ve Rusya'dır. Çin, Hindistan Tayland, Türkiye gibi ülkelerde altın işlemciliği ile bilinen ülkelerdir. Kuyumculukta sektörde olumlu gelişmeler yaşanmış ve 2000 yılında global kuyumculuk faaliyetlerinin toplam geliri 113 milyar \$, 2005 yılında ise 146 milyar \$ ve 2011'de 203,1 milyar \$ olarak belirlenmiştir. Hindistan ise kuyumculuk, altın ve değerli taş piyasasında dünya liderleri arasındadır. Altın ve mücevheratta %80, değerli taşlarda ise %20 olarak sektörde yer almaktadır. Gümüşte ise Hong Kong, Tayland, İtalya, Meksika ve ABD dünyadaki üretim yapan ülkelerdir. Dünya Gümüş Enstitüsü'nün 2011 yılında yayınladığı rapora göre, Hong Kong 2010-2011 döneminde 911 ton gümüş üretici ve ihracatçısı olarak belirlenmiştir. Kuzey Amerika, Meksika, İtalya ve Almanya Avrupa'da önemli gümüş mücevherat üreticisi olarak bilinmektedir (Ada vd., 2012).

4. DÜNYADA ALTIN TÜKETİMİ

Çin, Hindistan ve ABD, dünyadaki en önemli mücevherat piyasalarıdır. Çin, 400 tonluk altın talebiyle dikkat çekmektedir. Ancak 1992 yılı itibariyle radikal değişimler sonucu kuyumculuk sektöründe kayıplar yaşanmıştır. Bu kayıplarda pazar payının elektronik, tatil harcamalarına yönelmesi ve altın fiyatlarındaki aşırı artış gibi sebeplerin etkili olduğu bilinmektedir. 2001 yılındaki altın tüketimindeki azalışlar nedeniyle ABD gibi ülkeler altın gramını eksiltme ya da 18 ayar altın yerine 9 ayar altın üretmek gibi yöntemleri tercih etmişlerdir (Ada vd., 2012).

Dünyanın en önemli gümüş tüketicisi olan ülkeler ise başta Almanya olmak üzere, ABD, Hindistan, İtalya ve Meksika olarak sıralanabilir. 1990 yıllarında gümüş tüketimi artmaya başlamış ve 2008

sonrası düşük maliyetli Tayland'ın Asya ülkelerindeki artışıyla Almanya'nın gümüşteki tüketimi azalmıştır (Ada vd.,2012).

Tablo. 3: En Çok İhracat Yapan Ülkeler

	2007	2008	2009	2010	2011	Kişi Başı
Dünya Toplam	290,28	334,35	320,79	422,17	539,92	77,4
ABD	40,45	50,90	38,41	51,72	71,83	229,4
Hong Kong	19,73	26,30	26,81	31,56	53,80	7554,3
Hindistan	19,10	20,18	32,60	32,46	27,90	22,4
Çin	8,15	8,51	7,50	12,55	27,50	20,4
Belçika	21,75	19,07	13,62	19,94	25,94	2411,6
Kanada	9,26	12,40	10,54	18,87	24,84	732,0

Kaynak: BM Mal ticaret veri tabanından elde edilmiştir.

Tablo. 4 : En Çok İthalat Yapan Ülkeler

	2007	2008	2009	2010	2011	Kişi Başı
Dünya Toplam	274,26	319,39	271,60	374,53	433,53	62,2
ABD	47,58	48,67	37,19	52,30	66,14	211,3
Hong Kong	20,63	26,32	24,51	33,45	62,23	8738,1
Hindistan	27,49	35,09	42,61	68,63	34,40	27,7
Birleşik Krallık	18,85	18,59	14,81	19,73	24,37	390,4
Belçika	19,55	17,71	11,57	16,13	23,80	2213,3
Almanya	12,30	15,17	12,84	17,59	23,72	288,7

Kaynak: Birleşik Devletler Jeolojik Ölçümler Ajansı (United States Geological Survey Agency).

Kuyumculuk sektörünün en önemli hammaddesi altındır. G. Afrika Cumhuriyeti 20 yüzyıla kadar altın üreten ülkelerin lideri durumunda yer almış ve 1970'te yıllık 1000 ton altın üretmiş ancak daha sonraları Çin, Rusya ve ABD altın üretimine katılmıştır. Son 45 yıla bakılınca 1990'dan başlayarak dünyadaki altın üretiminde artış yaşanmıştır. 2015 tarihi itibarıyla dünyadaki tüm altın rezervi 31.949 ton ve 1.219 dolar değerindedir (Budak vd., 2015).

Tablo. 5: Yıllara Göre Dünya Altın Üretimi

Ülke	1970	1980	1990	2000	2010	2014
Çin	1,6	7	100	175	345	461,8
Avustralya	19	17	244	295	261	272,9
Rusya	202	258	302	142	192	262,2
ABD	54	30	294	363	231	205
Kanada	74	50	169	153	91	153,8
G.Afrika	1.000	674	605	428	189	163,8
Dünya	1.478	1.218	2.127	2.573	2.598	3.133,2

Kaynak: Birleşik Devletler Jeolojik Ölçümler Ajansı (United States Geological Survey Agency).

5. YILLAR İTİBARI İLE ALTIN FİYATLARI

1939-1945 yılları arasında süren ikinci dünya savaşı Avrupa’da ki kuyumculuk sektörünün durmasına neden olmuştur. Zanaatkarların büyük çoğunluğu askere alınarak, atölyelerde savaş için hassas optik alet ve tıpta kullanılan malzemeleri yapmaya yönelmişlerdir. Takı yapmayı sürdürebilen çok az sayıdaki kuyumcular ise materyal ve pazarlama sorunlarıyla karşı karşıya kalmışlardır. Savaş sonrasında da ekonomik zorlamalar ya da değişen moda çizgisine uygun takı istekleri sebebiyle 1940’lı yıllarda yapılan takılarında çoğu eritilmiştir (Türe, 2011).

1944 yılında toplanan Bretton Woods konferansındaki anlaşmayla, 1 ons altının değeri 35 \$ olarak belirlenmiştir. 1971 Aralık ayında Smithsonian Anlaşmasıyla doların konvertibilitesine son verilmiş ve 1 ons altın 38 dolar olmuştur. Para piyasasındaki belirsizlik nedeniyle, 1974 Nisan ayı itibari ile altın 172\$/ons seviyesine çıkmıştır. 1974 yılında yaşanan petrol krizinin de bu durumda önemli bir etkisi olmuştur. Ulusların ekonomisini etkileyen ABD piyasalarındaki canlanma ve IMF’nin altının ölçek olarak para piyasalarındaki etkisinin son vermesiyle, altın kıymetli bir maden olmaktan öteye gitmeyen bir meta haline gelerek altın fiyatları gerilemeye başlamıştır. Daha sonra 1975’te IMF elinde bulundurduğu altınların 1/6’sını satmak istemesiyle altın düşüşe devam ederek 1976 yılının Ağustos ayında 109\$/ons’a kadar gerilemiştir. 1970’lerin sonu 1980’lerin başlarında yaşanan ekonomik istikrarsızlık ve altın standardına yeniden geri dönülmesi gibi nedenlerden altın fiyatları yeniden yükselmeye başlamış ve bu dönemde altının fiyatı 677\$/ons olmuştur. 1980’li yıllarda İran-İrak Savaşı’yla başlayan Körfez Krizi sırasında yaşanan sosyal ve siyasi krizler nedeniyle altın fiyatları artmıştır. 1980’li ve 1990’lı yıllar boyunca finansal piyasalarda önemli gelişmeler yaşanmış ancak altın geçerli cazibesini kaybetmiştir (Topçu, 2010).

Altın 2000’li yıllardan itibaren 1970’li yıllardaki değerine tekrar kavuşmuştur. Bu dönemdeki yükselişte, 2001 yılında ABD’de yaşanan 11 Eylül saldırıları ile 2003 yılındaki Irak’a yapılan askeri harekâtlar gibi Ortadoğu’daki gelişmelerin etkili olduğu düşünülmektedir (Topçu, 2010).

2007 Temmuz ayında ABD’deki yüksek riskli konut kredisi piyasalarında başlayan ve kısa sürede tüm dünyadaki finansal piyasaları etkisine alan küresel kriz döneminde altın fiyatlarında hızlı artışlar görülmüştür (Topçu, 2010).

6. DÖVİZ PİYASASI

Döviz değişimlerinde kullanılan sistem altın standardı gelişimiyle başlayarak, sabit ve dalgalı kur sistemleri üzerinde yapılan anlaşmalara kadar gelişimini devam ettirmiştir. 1876 yılından 1973 yılına kadar olan sürede döviz kuru oranları altın standardı uygulaması tarafından işlem görmüştür. Her bir para birimi belirli bir orandan altına dönüştürülerek, iki para birimi arasındaki kur oranı, altının onsu başına nispi değişim oranı tarafından belirlenmiştir. Ülkeler kendi para birimlerini altın değeri üzerinden belirlemiştir. 1914 yılında I. Dünya Savaşı'nın başlamasıyla altın standardı uygulaması askıya alınmıştır. Büyük Buhran dönemi olarak adlandırılan bu sürede ve 1920'li yıllarda ABD ve Avrupa'da baş gösteren bankacılık paniği neticesinde altın standardı uygulaması terk edilmiştir. 1930'lu yılları kapsayan dönemde ise bazı ülkeler kendi para birimlerini dolara bağlayarak sık sık revizyonlar görülmüştür. Bu dönemde döviz piyasalarındaki istikrarsızlık uluslararası alanlarda da ticaretin düşmesine neden olmuştur. 1944 yılında para birimleri arasında sabit kur ayarlaması sağlamak amacıyla uluslararası Bretton Woods Anlaşması yapılarak 1971 yılına kadar sürmüştür. Bu dönemde hükümetler, kur oranlarının başlangıç düzeyi kabul edilen %1'i sabitlemek amaçlı sürekli müdahale etmiştir. 1971 yılı itibariyle ABD doları çok fazla değer kazanmıştır. ABD dolarına yabancı para talebinin yabancı para arzından daha düşük gerçekleşmesi nedeniyle çeşitli ülkelerin katılımcılarıyla konferans düzenlenmiştir. Konferansta Smithsonian Anlaşması yapılarak, ABD doları diğer para birimleri karşısında devalüe edilmiştir. Bu sayede sadece doların değeri sınırlanmamış, döviz kurlarının yeni oranlardan %2,25'lik herhangi bir yönde dalgalanması sağlanmıştır. Bu anlaşmayla 1973 yılı itibariyle döviz kurlarının piyasadaki güçler tarafından belirlenmesinde de esnek davranılmıştır (Madura, 2012).

Döviz kurları, dünyanın en büyük döviz piyasalarında belirlenir. Yıllık ticaret hacmi günlük yapılan işlemlerde, yaklaşık olarak 1 katrilyon (bin trilyon dolara) dolardır. Dünya'da ticaret işlemleri ABD doları ile yapılmakta ve İngilizler, Amerikalılar ve Japonlar tarafından yönlendirilmektedir. Euro (€), pound (£), Japon yeni (¥) ve İsviçre Frangı en çok alışverişi yapılan değerli paralardır. Döviz kurları arz ve talebin gücüne bağlıdır. Kur artışı oldukça insanlar, ellerinde bulunan dövizleri satmak isterler. Alıcılar ise isteksizdirler veya tersi durumlarda geçerlidir. Döviz kurları artış gösterdiğinde değerlendirilir, düştüğünde ise değeri azalır. Döviz kurlarındaki değişimler işletmelere ve ekonominin bütününe zarar verebilmektedir. Bu nedenle ekonomistler ve siyaset üretkenler, döviz kuru olası sonuçlarını iyi hesaplamalıdır (Mill, 2017).

7. ENFLASYON, DÖVİZ KURLARI ve ALTIN İLİŞKİSİ

Enflasyon kelimesinin anlamı şişme genişlemedir. Ekonomik bir ifadeyle ise enflasyon, fiyatlardaki genel düzeyinin sürekli olarak yükselmesi ve para değerinde de düşmeler olarak anlaşılmaktadır. Dolayısıyla, ekonomik açıdan, elimizde bulunan para miktarının artmasına karşılık, bu para miktarıyla alabileceğimiz mal miktarının azalmasıdır. Enflasyon karmaşık bir durumdur. Bu sebeple ekonominin niçin enflasyonist bir ortamda bulunduğu çeşitli şekillerde açıklanmaktadır. Enflasyonist bir ortamda fiyatlar sürekli arttığından ücret ve maaş gibi emek gelirleriyle geçinen kişilerle, kira geliri gibi sabit bir geliri olanlar elde ettikleri para ile daha az miktarda mal ve hizmet alacaklarından zarar görmektedir (Gürler, 2009).

Genel olarak insanlar, altını enflasyondan korunma aracı olarak görmektedirler. Enflasyon paranın satın alım gücünü azalttığından özellikle enflasyonun yüksek olduğu dönemlerde yatırımcıların altına yönelmesi olası bir durumdur. Ancak, yapılan araştırmalar bu nedenselliğe bir destek bulamamaktadır. Altın enflasyon ilişkisinde altına reel fiyatlarla yani enflasyondan arındırılmış fiyatlar üzerinden değerlendirilmelidir. Enflasyon yükselişe geçtiğinde altının da yükselmesi ya da enflasyon düştüğünde altın fiyatları da düşüşe geçseydi altının reel fiyatlarının belli bir ortalama istikrar gösteren durumda olması beklenebilirdi. Ancak reel fiyatlarda istikrarsızlaşabilir. Dolayısıyla "yüksek enflasyon-güçlü altın, düşük enflasyon-zayıf altın" düşüncesini gerçekteki veriler desteklemekte ve son dönemlerdeki reel fiyat düzeyi altının ucuz olduğuna dair bir işaret göstermemektedir (Şahinöz, 2016).

BrettonWoods sisteminin 1970'li yıllarda son bulmasıyla altın fiyatı serbest bir düzeyde dalgalanma göstermiştir. Doların dünya piyasalarındaki genel durumu altın fiyatlarını kısa vadedeki hareketlenmesinde belirleyici rol oynamıştır. Uluslararası Para Fonu (IMF)'nin yaptığı çalışmalarda 2002 yılından itibaren altın fiyatlarındaki hareketlenmenin yaklaşık olarak %40- 50 'si dolardaki

hareketlenmeden kaynaklanmıştır. Bu nedenle, dolar ve altın fiyatları arasında ters yönlü güçlü bir ilişki bulunmaktadır. “Güçlü dolar-zayıf altın, zayıf dolar-güçlü altın ilişkisindeki birinci faktör, doların değeri düştüğünde yatırımcıların altına yönelmesi. Bu eğilimde doların zayıf olduğu dönemde altını güçlendiriyor. İkinci faktör ise, dolar kurunun düşmesi, dolar kullanmayan ülke paralarının satın alma gücünü arttırarak, altın fiyatından başlayarak diğer emtia fiyatlarının da yükselmesine sebep olmaktadır (Şahinöz, 2016).

Kriz beklentilerinin artışa geçtiği her dönemde nakit elde bulundurma isteği artmaktadır. Bu ortamlar da ise ekonomide resesyona girilmesi öngörüsüyle yalnız altın değil diğer bütün mallara olan talep te düşmektedir. Ancak altın, aynı zamanda paranın işlevini görebildiği için bütün emtialardan farklı bir durumda bulunmaktadır (Eğilmez, 2012).

Tablo. 6: Altın Fiyatlarını Etkileyen Özet Literatür İncelemesi.

Yazar	Yöntem ve Sonuç
Koutsoyiannis(1983)	Ocak 1980-Mart 1981 döneminde altındaki fiyatlanmanın dünyanın ekonomik durumundan daha fazla ABD ekonomisinden etkilendiğini ve dolar-altın fiyatları arasında güçlü negatif yönlü ilişki olduğunu belirtmiştir
Dooleyvd (1992)	Ocak (1976)- Aralık1990 döneminde aylık olarak veriler kullanılarak ABD, İngiltere, Fransa, Almanya ve Japonya'nın para birimlerini içeren VAR analizi uygulanan araştırmada ABD dolarının diğer ülkelerin para birimleriyle olan paritesinin, altın fiyatlarındaki değişiklikler yaşanmasında etkileyici bir faktör olduğu açıklanmaktadır.
Ghosh vd. (2002)	Ocak1976 – Aralık1999 dönemindeki aylık olarak elde edilen verilerden yararlanarak,ABD doları ve altın fiyatlarını etkileyen rassal şoklar gibi değişkenlerden etkilendiğini ölçerek, altın fiyatlarının ABD enflasyon, faiz oranı ve dolar döviz kurundan etkilendiği bulgusunu ortaya çıkarmışlardır. Uygulanan testlerde altın fiyatları ile ABD tüketici fiyatları endeksi arasında uzun dönemli ilişkinin var olduğunu ve altın fiyatlarının uzun vade enflasyona karşı koruma durumunda olduğu sonucuna ulaşmışlardır.
Zhang ve Wei (2010)	Ocak 2000-Mart 2008 dönemine ait verilerde, altın ve petrol fiyatlarıyla aralarında korelasyon olduğu, petrol fiyatlarındaki artış ya da azalışların altın fiyatına göre iki kat daha fazla ve altının fiyatının petrol fiyatını, petrol fiyatının altın fiyatına etkisinden 5 kat daha fazla etki yarattığını belirtmişlerdir.
Wang ve Chueh (2013)	Altın ve petrolün fiyatı, ABD doları ve faiz oranlarıyla kısa ve uzun vadeli etkileri, 2 Ocak 1989-20 Aralık 2007 dönemine ait günlük verileri kullanarak, altın ve petrol fiyatlarının birbirini pozitif olarak etkilediği, faiz oranları ve ABD dolarının ise altın fiyatlarını negatif olarak etkilediğini belirtmişlerdir.

Ciner (2013)	Çalışmada, ABD ve İngiltere'nin Ocak 1990-Haziran 2010 tarihlerindeki günlük verilerle altın ve petrol fiyatı, döviz kuru, tahvil ve hisse senedi ilişkisinde, bu değişkenlerin birbirlerine karşı korunma sağladığı bulgusu elde edilmiştir. Dolayısıyla, altının döviz kurlarının olumsuz etkilerine karşın daha güven sağladığı sonucuna varılmıştır
---------------------	---

Kaynak: *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*. (Syzdykova, 2018)

SONUÇ VE ÖNERİLER

Altın fiyatlarının birçok finansal değişkeni etkilediği, aynı zamanda birçok finansal değişkenden de altının etkilendiği düşünülmektedir (Kırman, 2016). Ekonomilerde yaşanan krizler, uluslararası sosyo-ekonomik olumsuz gelişmeler, turizm gelirlerinin ekonomik katkısına engel terör gibi olaylar insanları güvenli bir finansal enstrüman arayışına sevk etmektedir. Dolayısıyla faiz, hisse senedi, enflasyona, döviz kuru ve birçok finansal etkilere karşı önemli bir yatırım kaynağı olduğu bilinmektedir.

Yapılan analizlerde altındaki fiyatlanmayı enflasyon oranlarının pozitif yönde, döviz kurunun ise negatif yönde bir etkisi olduğu belirtilmiştir. Diğer koşullar sabit kalmak koşuluyla enflasyon oranındaki bir birimlik artış, altındaki 2,70 birimlik bir artışa, dövizdeki bir birimlik artış ise altında 1,35 birimlik bir azalışla etkilemektedir. (Elmas, Kaplan ve Polat, 2014).

Çok eski çağlardan beri varlığını sürdüren altın popülaritesini korumaktadır. Dünyada yaşanan önemli ekonomik gelişmeler altın fiyatlarında da değişiklikler yaşanmasına neden olmuş ancak, bireylerin en güvendiği, en değerli maden yine altın olmaktadır. Bu bağlılık altının ülkelerin sosyal, kültürel yapısının ve güvencelerinin bir parçası olarak ekonomik varlığını sürdürmektedir. Global kriz ortamlarında özellikle gelişmekte olan ülkelerin nakit akım dengelerinin bozulmasına neden olmaktadır. Ekonomik dalgalanmaların yaşandığı zamanlarda merkez bankalarının altın varlığı güç sağlamaktadır. Bu nedenle ülkelerin özellikle altın kaynaklarının, rezervlerinin ortaya çıkarılmasına, altın üretimine her daim önem verilmesine gerek arz etmektedir. Bir önemli konuda kültürel değerlere bağlı olarak Türkiye’de özellikle Anadolu’da yaşayanların yastık altı dediği zor dönemler için saklanan altının var olduğu bilinmekte ancak piyasalara nasıl entegre edileceği konusunda çözümler üretilmemektedir. Bu konuda kamu ve özel bankaların, bu saklı altınları ekonomiye kazandırma yöntemleri geliştirmelerinin önemli katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- Ada, E. , Erol, C. , Baklacı, H. (2012). *Uluslararası Rekabetçiliğin Geliştirilmesi Projesi İhtiyaç Analizi. İzmir Ekonomi Üniversitesi. Kuyumculuk Sektörü Sektör Raporu. 2012*
- Budak, Z. , Kazancı, E., Çınar, S. Yılmaz, M. (2015). *TR63 Bölgesi Kuyumculuk Sektör Raporu. Eğilmez, M. (2012). Kolay Ekonomi. İstanbul: Remzi Kitabevi. 4. Baskı.*
- Elmas, B. , Kaplan, F. , ve Polat, M. (2014). *Enflasyon ve Döviz Kurunun Altın Fiyatları Üzerindeki Etkisi. 2. and International Symposium on Accounting and Finance ISAF 2014.*
- Erkal, M. (1987). *Madeni para, banknot ve kâğıt para mübadelesinde faiz. Para Faiz ve İslam İçinde. İstanbul: İslami ilimler araştırma vakfı yayınları.*
- Güngör, T. (2017).'' Kuyumculuk sektörü 10 milyar dolarlık bir sektör'' 12 Haziran 2019 Tarihinde <https://www.dunya.com/kose-yazisi/kuyumculuk-sektoru-10-milyar-dolarlik-bir-sektor/356977> adresinden alınmıştır.
- Gürler, Z. (2009). *Genel Ekonomi. Ankara: Nobel Yayın. 2. Basım.*
- İstanbul Altın Borsası Yayınları (1999).*Kıymetli Madenler ve Piyasaları. İstanbul: Rota yayım yapım.*
- Kırman, O. (2016). *Dolar Endeksi ve Altın Fiyatı Dalgalanmaları Arasındaki İlişkinin Piyasa Kanısının Sınanması. Marmara Üniversitesi II. İktisadi Bilimler Zirvesi. Congreconomics. 2016*
- Madura, J. (2012). *Uluslararası Finansal Yönetim I. Çev. Ed. Doğukanlı, H. Ankara: Nobel Akademik yayıncılık*
- Mill, A. (2017). *Ekonomi 101. Çev. Ed. Soysal, N. İstanbul: Say Yayınları. 2. Baskı*
- Smith, A. (2011). *Ulusların Zenginliği. Çev. Ed. Saltoğlu, M. Ankara: Palme Yayınları.*
- Syzdykova, A. (2018). *Dünya Altın Fiyatlarını Etkileyen Faktörlerin Analizi. Avrasya Sosyal Ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi. 2018. Cilt 5. Sayı. 11.*
- Şahinöz, E. (2016).''Galat-ı Meşhur- Altınla İlgili Doğru Bildiğimiz Yanlışlar''05 Nisan 2019 Tarihinde <https://www.finansgundem.com/yazarlar/galat-i-meshur-altinla-ilgili-dogru-bildigimiz-yanlislar-yazisi/1050064> adresinden alınmıştır.
- Mücevherat Sektör Raporu. 12 Şubat 2019 Tarihinde: https://ticaret.gov.tr/data/5b87000813b8761450e18d7b/Altin_Mucevherat.pdf adresinden alınmıştır.
- Türe, A. (2011). *Dünya kuyumculuk tarihi II. Orta Çağ'dan günümüze batı dünyasının takıları. İstanbul: İstanbul Kuyumcular Odası yayınları-II*
- Zerka, M. A. ve Neccar, A. M. (2011). *İslam Düşüncesinde Ekonomi, Banka ve Sigorta. Çev. Karaman, H. İstanbul: İz Yayıncılık.*
- Topçu, A. (2010). *Altın Fiyatlarını Etkileyen Faktörler. Sermaye Piyasaları Araştırma Kurulu Araştırma Raporu.*